

mammadaba

Dzīvo Latvijas valsts mežos

Meklē
veldzi

“Latvijas valsts meži” un mammadaba gaida tevi ciemos!

ŪPINĀTORĀS

PRODUCENTS: LATVIJAS VALSTS MEŽI REŽISORS: MAMMADABA GALVENĀJĀ LOMĀ: ŪPIS LOMĀS: ZVĒRI, KURI NAKTĪ NEGUĻ FONĀ: KOKU SILUETI
SKAŅU INŽENIERIS: NAKTS KLUSUMS GAISMU OPERATORS: MĒNESS UN ZVAIGZNES TĒRPU MĀKSLINIECE: MAMMADABA MONTĀŽA: DABAS PLŪDUMS

KATRU DIENU BEZ MAKSAS LATVIJAS VALSTS MEŽOS

mammadaba
Dzīvo Latvijas valsts mežos

LATVIJAS VALSTS MEŽI
KOKSNE • STĀDI • ATPŪTA

DABAS
STEREO

Ziemeļniekiem ir tik raksturīgi ilgoties un burtiski skriet pēc saules, un tad ātri attapties, ka jābēg! Tā mēs ziemās braucam uz siltām zemēm un, neapdomīgi gozējoties saulē, ātri apdegam un tāpat mēnešiem ilgi gaidām vasaru, bet trešajā karstajā dienā meklējam glābiņu no saules un svelmes, jo “nu nevar vairs to karstumu izturēt!”.

Par to arī šajā numurā – kur meklēt veldzi vasaras tveicē, turklāt nevis vienkārši slapstīties ēnā, bet pavadīt lieliskas brīvdienas, saplūstot ar veldzējošu, smaržīgu vasaras mežu, upju un ezeru krastiem, kas citos gadalaikos ir dūsnaini, dubļaini un pat nepieejami. Vienlaikus arī jāatceras – mežs ir ne tikai vieta, kur vasarā aizbēgt no pilsētas cepešpannas un elpot vēsu, maīgu un tīru gaisu, bet arī vieta, pret kuru jāizturas ar cieņu, saudzīgi un vienmēr jāpatur prātā, ka mēs tur esam viesi.

Dodoties prom no atpūtas vietas, to vislabāk atstāt tādu, kāda tā bija ierodoties. Tas ir aktuāli visos gadalaikos, bet vasarās vēl svarīgāk ir būt īpaši piesardzīgiem ar uguni mežā. Latvijā 99% mežu ugunsgrēku izraisa cilvēku neapdomīga, neuzmanīga vai pat ļaunprātīga rīcība. Jo karstāka vasara, jo vairāk cilvēku dodas mežā, jo karstāka vasara, jo sausāks mežs. Šis ir bīstams salikums, tādēļ izlasiet rakstu “Kā nenodedzināt mežu?” un dodieties dabā pēc atpūtas un miera, bet ar zināšanām, lai brīvdienas dabā ir ieguvums visiem!

Esi vesels mežu zemē Latvijā!

Noderīgi:

Dodies piedzīvot jaunus atklājumus un baudīt atpūtu iecienītajos mammadaba galamērķos:

Čivini: @mammadaba

Putni

mežā

Uģis Bergmanis

“Latvijas valsts meži” vecākais vides eksperts

“Pēdējos gados ir tāda mode – rīkot mežā un purvos, tostarp īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, dažādus muzikālus pasākumus. Šī, manuprāt, nav atbalstāma tradīcija, par koncertu vietām būtu jāizvēlas estrādes, apdzīvotas vietas vai to apkārtnē, parki, lai netraucētu mežā putnus.”

Ik pavasari pienāk pirmais rīts, kad ziemas klusumu nomaina mājās atlidojušo gājputnu balsis, un pavasara gaitā to kļūst arvien vairāk un skaļākas. Vasarās dziesmu dažādība mazinās, jo pēc rieta putni ir aizņemti perējot un audzinot mazuļus, arī drosme vīterot jebkurā vietā ir gājusi mazumā. Putni kļūst piesardzīgāki un viņu dzīvesveids slēptāks, taču tas nebūt nenozīmē, ka putni mežu būtu pametuši. Gluži pretēji – lielai daļai putnu sugu mežs ir vienīgā vieta, kur tie spēj ligzdot, un putnu balsis mežā mūs sagaidīs vienmēr. AS “Latvijas valsts meži” vecākais vides eksperts un putnu pētnieks Uģis Bergmanis stāsta, ka vasarās mežā dominē dažādu sugu ļauķu un vālodžu dziesmas.

Te arī vēlreiz jāatgādina, ka sensenais teiciens “Nebļausties, neesi jau mežā!”, nebūtu jāuztver nopietni, jo tieši mežs vasarā nav vieta, kur bļaustīties. Bergmanis arī norāda, ka pēdējos gados cilvēki arvien biežāk mežos un purvos rīko skaļus pulcēšanās pasākumus un pat mūzikas koncertus, kas nenāk par labu putniem.

Ir sugas, kas īpaši vairās no cilvēku tuvuma un ligzdo pēc iespējas dziļāk mežā, visnomaļākajos nostūros. Piemēram, melnais stārķis, mednis, klinšu ērglis. Tos vasarā, ejot pastaigā pa mežu, diezin vai kādreiz izdosies ieraudzīt. Taču ir kāds putns, kas pieskandina gandrīz katru Latvijas mežu, bet vairumam cilvēku ikdienā paliek nemanīts. Tā ir vālodze, kuru cilvēki atpazīst pēc balss un kura ir daudz pieminēta folklorā. Ja to izdodas ieraudzīt, tad ir pārsteigums – tik košs putns Latvijā!? Uģis Bergmanis norāda uz vairākiem putniem, kurus sastopot cilvēki bieži ir izbīrīti.

Noderīgi:

Esi tuvāk dabai un vēro putnus tiešsaistes kamerās šeit:

“Vālodzes tēviņi ir spilgti dzelteni, tos ieraugot, pārņem sajūsma. Arī zivju dzenīšiem ir košs apspalvojums, tos visbiežāk var novērot, braucot ar laivu pa strauja tecējuma upēm. Vēl pārsteigumu var radīt riekstrozis – samērā bieži sastopama putnu suga ar slēptu dzīvesveidu, apspalvojums melns ar baltiem raibumiem,” krāšņos meža putnus uzskaita Bergmanis.

Putnu ligzdošanai ir diezgan stingrs grafiks, no kura lielu atkāpju parasti nav. Sākt olu dēšanu un perēšanu neattur, piemēram, slikti laikapstākļi. Lielākā daļa putnu sāk perēšanu agri pavasarī, tādēļ viņiem bieži nākas uzticīgi sēdēt uz olām pat tad, kad cīruļputenis atnes pēdējo sniega kārtu. Tā tas bijis vienmēr, taču pēdējos gados, kopš pie daudzu retu putnu sugu ligzdām uzstādītas tīkla kameras, tās ļauj šos skatus ieraudzīt plašam cilvēku lokam. Piemēram, 2017. gada maijā par interneta zvaigzni kļuva zivjērgļu mamma, kura perējot bija iesnigusi tik ļoti, ka virs sniega vīdēja vien galva. Vairākums putnu ligzdošanu beidz līdz vasaras vidum, tomēr ir arī tādi, kas vecāku pienākumus veic vēl augustā, tostarp arī mežā mītošās sugas. Kā vēlākos ligzdotājus Bergmanis min brūnās čakstes, vālodzes, svīres, čurkstes, pelēkos mušķērājus, bezdelīgas un bezdelīgu piekūnus. Arī mazo ērgļu jaunie putni vēl augusta vidū bieži ir ligzdās.

Šogad izdotajā Latvijā ligzdojošo putnu atlantu apkopojumā minēts, ka par meža ligzdojošo putnu sugām ir gana daudz nezināmā. Lai gan skaidrs, ka cilvēka darbība tos lielākoties ietekmē negatīvi, ir arī dažas pozitīvas ziņas. Vairākas putnu sugas, kas ir tradicionāli vasaras meža kora dalībnieki, jūtas labi, un to populācijas Latvijā ir stabilas vai pat pieaug. Viņu vidū ir vairāku sugu ļauķi un vālodze. Labi sokas tām sugām, kam patīk lapu koki, jaunaudzes un krūmāji, bet arvien mazāk kļūst to putnu, kas jau tā ir reti un kurus nemanām to slēptā dzīvesveida dēļ. Putni, kuriem vajadzīgi veci meži un lieli koki. Tāpēc vēl jo vairāk svarīgi saglabāt mierīgu un rāmu vidi vietās, kas jau tagad ir aizsargājamās, un skaļus izklaides pasākumus rīkot piepilsētu mežos, kur mīt putni, kuriem pret cilvēku aktivitātēm lielu iebildumu nav.

Un vēl viens padoms:

Sastopot no ligzdas izkritušu putnu mazuli, neaiztieciet to, neņemiet uz mājām un nezvaniet zoodārzam! Šo ir dzirdējuši daudzi, bet, nonākot šādā situācijā, var apjukt, tādēļ der to lieku reizi piekodināt. Par mazuli parūpēsies viņa vecāki, bet, ja nu tomēr ne, tad dabā arī šādiem cāļiem ir vieta. Lai arī cik skarbi tas izklausītos, tie kļūs par pusdienām citiem, kuriem arī jābaro savi bērni, lai dzīvība mežā turpinātos. Atcerieties, ka cilvēks mežā ir viesis – jo mazāk pamanāmi būsīm, jo meža iemītniekiem labāk. Tādēļ, ja gadās uzskriet virsū, piemēram, putna ligzdai un izbiedēt perētāju, vienkārši dodieties prom. Putns atgriezīsies savā ligzdā, līdzko jutīsies droši.

Mazbānīša

ceļš

- ▶ Ventspils ▶ Pope ▶ Rinda ▶
- ▶ Dundaga ▶ Cīruļi ▶
- ▶ Valgale ▶ Stende

Ir vēstures liecības, ko godājam, pieminam un redzam ikdienā, bet ir tādas, ko nemanām un pamazām aizmirstam, taču tās nekur nezūd arī pēc gadu desmitiem. Līdzīgi kā arheologi un ģeologi spēj atrast simtiem, tūkstošiem un pat miljoniem gadu senu notikumu pēdas, ir arī nesenākas, ko varam meklēt paši, iejusties Indianas Džonsa tēlā un doties uz Kurzemes mežiem.

Šis stāsts ir par šaursliežu dzelzceļa tīklu, ko Pirmā pasaules kara laikā Vācijas armija izbūvēja Kurzemē izvietoto daļu apgādei. Vēlāk, kad Latvija ieguva neatkarību, tas kalpoja kravu transportēšanai no Kurzemes piekrastes ciemiem uz lielo dzelzceļa tīklu Stendē un Ventspilī. Vēl vēlāk to sāka izmantot arī pasažieru pārvadājumiem, bet, no mūsdienām raugoties, šis transports bija apbrīnojami lēns. Bānīša maksimālais braukšanas ātrums bija 20 kilometru stundā. Šaursliežu tīkla garums sasniedza 280 kilometrus, savienojot daudzus Ziemeļkurzemes ciemus ar ārpusauli. Kas no tā ir palicis mūsdienās? Vilcieni pa sliedēm beidza kursēt pirms gandrīz 60 gadiem. Un vienīgā vieta, kur sliedes izklaides nolūkos atjaunotas, ir Ventspils. Tās kalpo Piejūras brīvdabas parka apmeklētāju priekam.

Valdemārpilī mazbānīša stacijas ēka pārtapusi par dzīvojamo māju, bet sliežu vietā ir ceļš. Šī ir viena no vietām, kur ekspedīciju sākt. Un sākums ir vienkāršs. Sliežu vietā ir parasts lauku ceļš, taču par vēsturi liecina daži posmi, kuros maršruts ved pa vairākus metrus augstu uzbērumu, kāds raksturīgs dzelzceļam. Interesantākais sākas tur, kur beidzas ceļš un mazbānīša trase ieiet mežā. Bijušo dzelzceļu var atpazīt labi – tas aizaudzis ar krūmiem, bet nav tik lielu un vecu koku kā mežā visapkārt. Krūmi ir gana labi caurejami, un vecā dzelzceļa trase ir piemērota mazliet mežonīgiem pārgājieniem, taču, vēl interesantāk – tā mežos veido biotopus, kas atšķiras no pārējā meža. Vietējie iedzīvotāji zina, ka šeit ir labākās meža zemeņu vietas, jo uzbērumos ir irdenāka augsne un bieži ir saulaināki laukumi, ko nenoēno lielie koki.

Ventspilniece Aina Ceple atceras, ka brauciens pie radiem uz Cīruļiem ildzis četras stundas. Tas ir aptuveni 80 kilometru attālumā. Lai arī ceļš ilgs, garlaidīgi neesot bijis, jo parasti vilcienā visi bijuši ja ne draugi, tad vismaz attāli paziņas, un vagonos valdījušas plāpas. Uzbraukt lielākos pakalnos bānītim bijis grūti. Tik grūti, ka dažkārt vīri kāpuši no vagoniem ārā un piepalīdzējuši stumjot. Vienlaikus jauniem puikām tas bijis blēņu objekts. Aina atminas, ka pie Vēverkalna, kur bijis palielāks kāpums, puikas izzieduši dzelzceļa sliedes ar cūku taukiem, saslēpušies krūmos un skatījušies, kas nu būs! Tagad uz šo vietu raugoties... tiešām neliels paugurs, spriežot pēc topogrāfiskās kartes, kāpums uz kilometru ir nieka 15 metri.

Tauta stāsta

"Pa sliedēm braucis vilciens, bet pa ceļu gājusi vecmāmiņa. Labas sirds cilvēks būdams, konductors uzaicinājis māmiņu sēsties vilcienā – gabaliņu pavizināšot. "Paldies, dēls," tā atteikusi. "Es šoreiz nevaru kavēties, man jāsteidzas!" (Jaunākās Ziņas, 1937. gads).

Pārgājienu pa kādu no bijušajām dzelzceļa līnijām ekstrēmāku padara vēl kāds apstāklis. Sākotnēji mazbānītis bija izteikti ekonomiskās klases projekts, ar ierobežotiem resursiem, un daudzi risinājumi bija "pagaidu". Piemēram, pāri dūksnājiem vai grāvjiem ne vienmēr būvēja kārtīgus tiltus vai veidoja pamatīgus uzbērumus. Tā vietā izvēlējās ātrāku un lētāku risinājumu – koka sastatņu estakādes. Neatkarīgās Latvijas laikā, 20.–30. gados, šo dzelzceļa tīklu uzlaboja un pat paplašināja, bet akmens vai mūra tilti šādam vilcieniņam bija par greznu, tādēļ būvēja koka konstrukcijas ar metāla stiprinājumiem, un no tiem mūsdienās labākajā gadījumā pāri palikušas tikai kādas detaļas upes gultnē. Tā nu vairākās vietās, lai arī aizaugušas, bet gana ērti ejamas meža stigas priekšā var būt upe vai grāvis. Labākajā gadījumā to var pārlēkt vai šķērsot pa kādu kritušu koku, bet, piemēram, dzelzceļa posmā no Dundagas uz Ventspili ir Rindas upe. Tur tilta vairs nav. Vai nu peldus, vai jāmet līkums līdz tuvākajam mūsdienu tiltam, kas, par laimi, turpat netālu ir – aptuveni divus kilometrus lejup pa straumi.

Staciju ēkas, kas tagad varētu būt labas atpūtas vietas, gan pārsvarā pārtapušas privātmājās vai pazudušas. Piemēram, Rindas stacijas ēka burtiski aiznesta pa sastāvdaļām, ko vietējie izmantojuši kā būvmateriālus savām vajadzībām. Savukārt Popes stacija izceļama kā viena no skaistāk atjaunotajām ēkām.

Vasarā, dodoties pārgājienā vai kaut pastaigā pa kādu no vecā dzelzeļa posmiem, noteikti ņemiet līdzi grozu. Bijušajā sliežu ceļā bagātīgi aug zemenes, tas arī patīk vairāku sugu ēdamajām sēnēm. Tā Mērsraga iedzīvotāji zina teikt, ka no pilsētas netālais mazbānīša posms ir viena no labākajām beku un baraviku vietām apkaimē, un to apstiprina arī Ainas kundze no Ventspils – rudeņos dzelzeļa vietā ir apšu kundziņi un krimildes.

Bijušais dzelzceļš ir lielisks izpētes objekts arī tiem, kuri atklājumus labprātāk veic pie datora nevis dabā. Lai arī ikdienā izmantojamās un aerofoto kartēs lielākā daļa vecā dzelzeļa nekādi nav redzama, to labi var saskatīt smalkās topogrāfiskās vai LIDAR (aerolāzerskenēšanas) kartēs. Reljefs, kas slēpjas zem meža lapotnes, var šķīst kā grūti izskaidrojama anomālija. Piemēram, vietā, kur vilciens šķērsoja Rindas upi, viens no upes krastiem bijis ļoti stāvs, izrakts padziļinājums trasē, kas joprojām kā dažus metrus dziļa grava stiepjas no upes aptuveni 600 metru garumā.

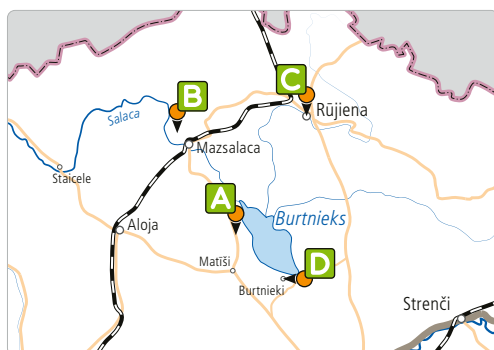

Veldzes

meklējumi

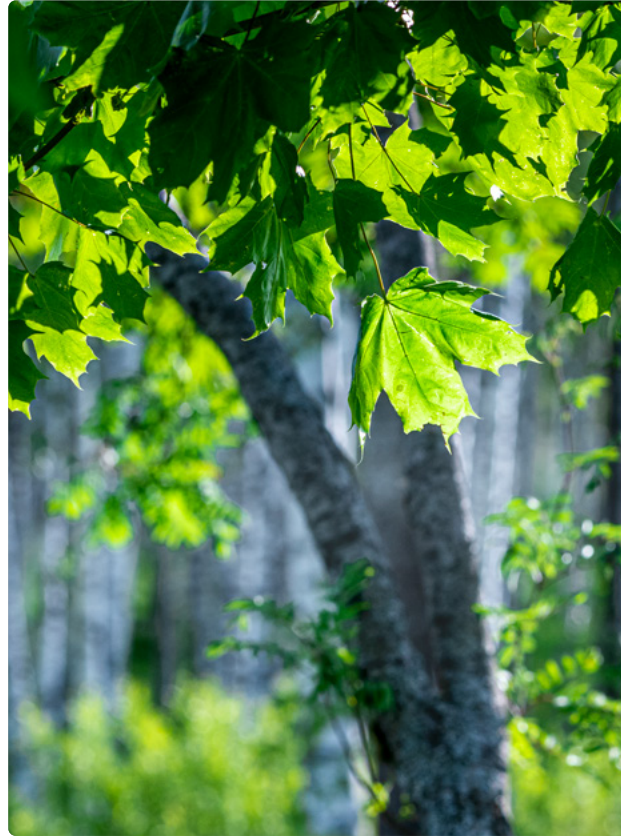

- ▶ Bauņu parks ▶ Skaņaiskalns ▶
 - ▶ Daugēnu dabas taka ▶
 - ▶ Rūjiena ▶ Burtnieku ciems

Vasaras Latvijā kļūst karstākas, tas ir fakts, bet mums, ziemeļniekiem, pēc garajām un tumšajām ziemām vienmēr šķiet, ka vasara jau nu nevar būt par garu un karstu, līdz tā pienāk. Vasaras vidū, kad karstums sāk nogurdināt, der zināt, kur meklēt veldzi. Ir laimīgie, kam pie mājas ir upe, ezers vai jūra, bet tā nav visiem, īpaši pilsētniekiem, īpaši rīdžiniekiem, kurus vasaras saule burtiski cepina uz pilsētas asfalta vai dzīvokļos. Viens no lieliskiem brīvdienu galamērķiem var būt Burtnieka apkārtnē Ziemeļvidzemē, jo veldzes tur netrūkst.

Burtnieka ezers ir ceturtais lielākais Latvijā, bet īpašu to padara vēstures stāsti, leģendas un mīti. Sākot ar arheologu dokumentētām akmens laikmeta apmetnēm, kas tiek uzskatītas par vienām no senākajām Latvijas teritorijā, un beidzot ar plašu folkloru un mitoloģiju. Līdzīgi kā citi Latvijas ezeri, arī Burtnieks savā tagadējā vietā esot ieradies atlidojot, bet ir arī citas versijas – to piebūris vietējais burvis vai izrakusi ezera saimniece – cūka. Tāpat visi noteikti atceras, ka Burtniekā nogrimusi grezna pils, taču folklorā atrodama arī versija par ezera dzelmē esošu baznīcu, kuras gaili saulainā laikā joprojām var saskatīt Burtnieka ūdeņos.

A Bauņu parks

Lai arī kāda bijusi vēsture, mūsdienās ap Burtnieku ir daudz atpūtas vietu, un ceļojumu ap ezeru var sākt Bauņu parkā. Dārznieks Johans Zīverss to sāka veidot 18. gadsimta beigās, pasūtot sēklas no tuvākām un tālākām audzētavām, ieviešot arī eksotiskas sugas. Un pašreiz parka galvenā dabas vērtība ir koki un biotopi. Tā ir lieliska pastaigu vieta vasarā, jo sniedz ēnu un jaunas zināšanas. Parkā joprojām apskatāmas deviņas svešzemju koku sugas, un vēstures elpu ļauj sajūst 28 dižkoki – lieli, vareni un nemainīgi tie tur stāv jau kopš seniem laikiem.

▣ Skaņaiskalns • Dauģēnu klintis

Tālāk jādodas uz ziemeļiem – uz Salacas krastu. Šķiet, ka tā ir viena no skolas laika ekskursiju iecienītākajām apskates vietām. 12 metru augstā klints un tās radītā īpatnējā atbalss ir pazīstama daudziem, taču nu jau pirms kāda laika ir radīta lieliska taka, kas ved no Skaņākalna uz Dauģēnu klintīm. Pirmkārt, daudzie klinšu atsegumi šajā posmā ir vienkārši skaisti. Skati, par kuriem sakām – gandrīz kā ārzemēs. Otrkārt, vēl interesantāk kļūst, kad apzināties, kas slēpjas aiz smilšakmens bluķiem. Dauģēnu klintis atrodas divas Latvijā garākās alu sistēmas. Dauģēnu Lielās alas labirintu eju kopgarums ir vairāk nekā 340 metru, un to izskalojuši 15 avoti, kas saplūst vienā upītē, graužot klintīs eju. Dauģēnu Mazās alas ejas, kā noprotams no nosaukuma, ir mazākas – to kopgarums ir 159 metri. Ieiet alās un izpētīt tās tuvumā gan ir aizliegts, jo veidojums nav stabils. Pirms dažiem gadiem ziemas atkušņu ūdeņi izraisīja iegruvumu, kas alas padarīja vēl jo nedrošākas. Pati taka, kas ved no Skaņākalna uz Dauģēnu klintīm, ir gandrīz 10 kilometru gara. Taka ved gar Salacu, kas, starp citu, ir viena no vēsākajām Latvijas upēm, jo tajā saplūst daudz pazemes avotu un tā plūst caur mežainiem apvidiem, koku lapotnes ēna neļauj saulei sildīt ūdeni. Tādēļ karstā vasaras dienā takā valda patīkams vēsums un mitrums.

NEMĒSLO MEŽĀ! PAR CŪKU PĀRVĒRTĪSIES!

Ceļotāja piezīmes

Viss maršruts ar auto izbraucams vienā dienā, taču jāērējinās, ka tas ir kārtīgs visas dienas brauciens, īpaši, ja uz Ziemeļvidzemi dodaties no Rīgas vai vēl attālākām Latvijas malām. Pastaigai pa Bauņu parku var veltīt aptuveni pusstundu līdz stundu, bet Daugēnu dabas taka pat raitā solī būs vairāku stundu pārgājiens. Atlikusī dienas daļa gan daudz spēka vairs neprasīs. Jāierēķina arī pusdienu pauze. Pusdienas var ņemt līdzi un ieturēties dabā vai atvēlēt laiku saldējuma pauzei Rūjienā. Iespējams arī paēst kafējnīcā vai kūrmājas ēdamistabā. Noteikti nevajag aizmirst kādu augli vai našķi, ko apēst pa ceļam, un ūdeni. Salacas krastos gan ir daudz avotu, bet labāk nodrošināties iepriekš.

C Rūjiena

Atveldzēties vajag ne tikai ārīgi, bet arī iekšīgi! Tāpēc nākamais pieturas punkts ir pilsēta, kuras nosaukums latviešiem... un arī igauņiem saistās tikai ar vienu lietu – saldējumu. Rūjienas pienotava dibināta jau pirms vairāk nekā gadsimta – 1912. gadā, kad pasaulē bija krietnās labības un lina cenas, avantūristiskāk noskaņotie zemnieki vērsa skatu uz piena lopkopību. Aptuveni 20 zemnieki apvienojās, dibinot pienotavu, kas Ulmaņlaikos kļuva par lielāko sviesta eksportētāju Latvijā, bet savu mūsdienu slavenāko produktu – saldējumu – sāka ražot tikai 1988. gadā. Saldējuma pusdienu pauzei piemērota vieta ir Rūjienas pilsdrupas, kur skatam paveras glīta ainava ar Rūjas upi.

D Burtnieku ciems

Lai aplis ap Burtnieku būtu noslēdzies, jādodas atpakaļ uz dienvidiem, uz pašiem Burtniekiem, ciemu ezera krastā, kur iekārtota pludmale. Nav gluži smalki iekārtots kūrorts, bet vieta ar lielisku autentiska zvejnieku ciema sajūtu, kas Latvijā nav nemaz tik bieža, īpaši iekšzemes ūdeņos. Blakus pludmalei ir laivu piestātne, kur ar makšķerniekiem var mēģināt sarunāt kādu zivi pagatavošanai ugunskurā. Jūnijā un jūlijā, kad saule riet nevis rietumos, bet kārtīgos ziemeļrietumos, pludmalē var vērot arī saulrietu, jo saule iekrīt ezerā. Un saulriets var būt lielisks brīdis spontāniem lēmumiem, piemēram, palikt pa nakti kādā no ezera apkārtnē esošām naktsmītnēm, lai nākamajā dienā dotos izbraucienā pa Burtnieku ar laivu.

Nenodedzini mežu!

Vasarā atpūtai dabā un mežā ir tik daudz iespēju, ka dažreiz pat šķiet, ka tā ir par īsu, lai visu piedzīvotu, izdzīvotu un izmēģinātu vēl jaunas lietas, bet svarīgi – aktivitātēm dabā jābūt drošām ne tikai mums pašiem, bet arī mežam.

Meža ugunsgrēkus Latvijā izraisa cilvēki. Un tā var teikt par 99,99% gadījumu. Citur pasaulē liesmas var izraisīt bezlietus pērkonu negaisi, kādu Latvijā tikpat kā nav, vulkānu izvirdumi, kuru mums arī nav. Pašai ziedēšanās mēdz notikt arī klinšu nogruvumu laikā, bet arī tādu pie mums nav. Ārkārtīgi retos gadījumos, kad mežu ugunsgrēku neizraisa tieša cilvēka darbība, koki uzgāžas uz elektrolīnijām, rodas īssavienojums, un dzirksteles aizdedzina mežu. Gandrīz visus Latvijas mežu ugunsgrēkus rada neuzmanīga rīcība ar uguni, piemēram, nomesti degoši vai gruzdoši sērkokči, izsmēķi, nenodzēsti uguns kuri. Lielā sausumā aizdegšanas var izraisīt arī sakarsušie automašīnu un motociklu motori. Ar motorizētiem transportlīdzekļiem mežā drīkst braukt tikai pa meža ceļiem.

Ja tā padomā, neizraisīt mežu ugunsgrēku ir ļoti vienkārši. Dodoties atpūsties mežā, no smēķēšanas vajadzētu atturēties, bet, ja tas neizdodas, ir iespējams iegādāties pārnēsājamus pelnu traukus. Jā, izklausās varbūt mazliet muļķīgi un rodas jautājums, vai tāds nesmird? Nē, smēķu smārds no pīpmaņa nāk lielāks nekā no noslēgta pārnēsājamā pelnu trauka. No mest izsmēķi ir tikpat slikti, kā izmest dabā jebkuru atkritumu, turklāt izsmēķis rada ugunsgrēka draudus.

Ugunskurs kārtīgā pārgājienā vai nakšņošanā mežā ir neatņemama piedzivojuma sastāvdaļa un bieži arī pasākuma jautrākā daļa. Sarunas, dziesmas, smieklī, drēbju žāvēšana un, protams, uz dzīvas liesmas pagatavotas vakariņas. Mežonīgākas dabas cienītāji, protams, met līkumu iekārtotām dabas takām. Tādos gadījumos ugunskurs jāierīko ārpus meža. Vislabāk norakt velēnu, to sakraut aplī un uguni kurt viducī. Savukārt iekārtotos atpūtas laukumos, kur ierīkota ugunsкура vieta, ar uguni var rīkoties drošāk, jo šādās vietās ir padomāts, lai liesmas nerasniegtu meža zemsedzi, kas var aizdegties. Tomēr jāatceras divas lietas. Pirmkārt, pametot atpūtas vietu, ugunskurs pilnībā jānodzēš, tā, lai tas vairs nekūpētu. Vislabāk to darīt ar ūdeni vai minerālaugzni (smilti, granti), bet ne tādu augsni, kas var saturēt augu atliekas, kuras vēlāk var uzliesmot. Otrkārt, ugunsкуру nemaz nedrīkst kurināt, ja spēkā ir brīdinājums par augstākā līmeņa ugunsbīstamību mežos. Šo informāciju var noskaidrot Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra mājaslapā (<https://videscentrs.lv/mc.lv/>) vai sabiedrisko mediju ziņās.

Ja tā padomā... it kā tik vienkārši, bet ik gadu izdeg simtiem, dažos gados pat tūkstošiem hektāru meža. Tas, protams, ļoti atkarīgs no laika apstākļiem. Pēdējās desmitgades sausākā un karstākā vasara 2018. gadā nesa īpaši plašus ugunsgrēkus – nodega gandrīz trīs tūkstoši hektāru meža. Diemžēl vājākais posms mežu sargāšanā ir tieši neuzmanīga vai pat ļaunprātīga cilvēku rīcība. Skaidrs, ka laika apstākļus ietekmēt mēs nevaram, bet atbildīgās iestādes un mežu īpašnieki nesēž rokas klēpī salikuši. Mežos tiek ierīkotas mineralizētās joslas, kas dabā izskatās kā vienkārši uzarta, uzrušināta augsne dažādu metru platumā, parasti taisna līnija, gandrīz kā ceļš. Ugunsgrēka izcelšanās gadījumā šāda josla nepieļauj vai vismaz kavē uguns izplatīšanos. Tāpat mežos ierīko ūdens ņemšanas vietas, lai nelaiemes gadījumā nebūtu jābrauc uz attāliem ezeriem, dīķiem vai upēm. Svarīgi uzturēt meža ceļus labā stāvoklī, lai ugunsgrēka gadījumā tam varētu piekļūt ar smago tehniku. Skaidrs, ka neapzinīgs sēņotājs var izmest izsmēķi dziļā mežā, kur piebraukt nav iespējams, bet ceļu tīkls ir jāuztur pēc iespējas labākā stāvoklī.

Un te brīdis pieslēgt arī jaunākās tehnoloģijas. Tieši 2018. gads ar lielo sausumu un plašajiem mežu ugunsgrēkiem aktualizēja būtisku problēmu. Lai novērotu lielus mežu masīvus un laikus pamanītu ugunsgrēkus, Latvijā ir 180 ugunsnovērošanas torņi. Kad sākas ugunsnedrošā sezona, tajos kāpj cilvēki un uzrauga apkārtni, taču šogad Rīgas reģionā 12 torņi aprīkoti ar attālinātās novērošanas sistēmām. Sistēma spēj atpazīt dūmus un noteikt degšanas vietu, tās koordinātas, un informāciju saņem operatīvais dežurants vadības centrā, kur informāciju apstrādā, lai saprastu, vai tas tiešām ir ugunsgrēks vai dūmu avots ir cits. Jācer, ka tas ļaus ugunsgrēkus pamanīt laicīgāk, ātrāk doties dzēst un mazinās postījumus.

levēro:

Uzmanīgi ar uguni mežā:

Izraut štepseļi

Eva Johansone

LTV kultūras ziņu vadītāja

Dabai, kultūrai un mākslai ir daudz kopīga. Pirmkārt, tās visas ir patvērums no ikdienas stresa, steigas un darbiem, bet, otrkārt, viena ar otru mijiedarbojas un bagātina. Mākslinieki iedvesmu smeļas dabā, un bieži, pēdējā laikā arvien vairāk, mākslas un kultūras nozares cilvēki ar saviem darbiem pievērš uzmanību dabas saudzēšanai un cilvēka draudzīgai līdzās pastāvēšanai dabas procesiem, aktualizē vides problēmas, ar ko saskaramies un kas nākotnē var kļūt par nopietnu draudu. Latvijas Televīzijas kultūras ziņu vadītāja Eva Johansone ir spilgts piemērs dabas un kultūras mijiedarbībai. Lai arī cieši saistīta ar mākslas nozarēm, viņa nolēma studēt bioloģiju.

Tava ikdienu pāiet pilsētā, bet cik liela nozīme tavā dzīvē ir būšanai dabā?

Teikšu godīgi – laimīgākās stundas pandēmijas laikā bijušas tās, ko pavadīju slēpojot vai garās pastaigās ar bērnu ratiņiem mežā vai gar jūru. Dabas tuvums ļāva atpūsties no satraucošo Covid-19 virsrakstu plūsmas.

Salīdzinoši nesen uzzināju par *downshifting* jeb brīvprātīgo vienkāršību. Es pati to pārdēvēju par *izštepseļēšanos*. Ideja attīstījās 90. gados, kad daudzi cilvēki karjeras, algas, statusa un materiālās labklājības pieauguma vietā izvēlējās vienkāršāku dzīvi. Bieži brīvprātīgā vienkāršība nozīmē pārceļšanos no lielpilsētas uz mazāku, klusāku dzīvesvietu un ciešāku saikni ar dabu. Dzīves vienkāršošana var izpausties dažādi – sākot ar lieko mantu atdošanu labdarībai, līdz radikālai urbānā komforta noliegšanai. Galvenais, lai dzīve kļūtu vieglāka un ritētū lēnāk.

Mani aizkustināja saruna, kurā slavenā bezatkritumu dzīvesveida popularizētāja Bea Džonsone atzina, ka, samazinot dzīves tempu, viņai izdevies biežāk pa īstam parunāties ar vīru, bērniem un draugiem: "Pēkšņi mēs sapratām vienkāršās dzīvošanas laimi. Mēs nepavadījām laiku pie ekrāniem, pērkot jaunas mantas, bet savstarpēji komunicējām. Biežāk gājām ciemos pie draugiem, spēlējām galda spēles, kopīgi gatavojām, devāmies pārgājienos un piknikos. Tas bija sākums vienkāršākai un laimīgākai dzīvošanai." Redzu, ka šogad ne tikai es, bet arī citi cilvēki daudz vairāk laika pavadījuši mierā un dabas tuvumā, izvērtējot to, kas tiešām svarīgs. Mums laimējies, ka Latvijā tik viegli pieejamas dabas takas, meži, upes, jūras piekraste.

Klišejisks jautājums, bet tomēr – kurš brīdis gadā tev dabā patīk vislabāk?

Ļoti patīk vasaras saulgriežu laiks, kad lekni aug zāle, dienas garas un var just, ka dabā viss ir pilnbriedā. Tas ir laiks, kad var apgulties pļavā un sajust, cik viss ir enerģijas, smaržu pilns un sasmelties spēku ziemas mēnešiem. Vēl man ļoti patīk sēņu laiks! Ceļos agri, dodos mežā un ar prieku meklēju ēdamās sēnes! Tas ir mans superhobijs! Turklāt bioloģijas studijas ļauj man dabu uzlūkot citādāk: tagad vairāk apskatu sūnas, kukainīšus, ziedus, meklēju atsevišķas sugas. Man prieks, ka tagad protu orientēties dabā – ieraudzīt un atpazīt.

Dabā gājēju kļūst arvien vairāk, bet ne visiem izdodas būt cieņpilniem pret dabu. Kādi ir tavi ieteikumi, kā, esot dabā, tai traucēt mazāk?

Ir ļoti daudz labu un izglītojošu materiālu par iešanu dabā, bet galvenais, ja esi iesācējs – ej pa taku, tā neizbrādāsi nozīmīgas dzīvotnes. Labāk doties pārgājienā mazās grupās nevis lielā pulkā. Dabas takās visbiežāk būs arī labiekārtota ugunsкура vieta, soliņi, tādēļ maltīti vislabāk pagatavot tur. Atceries atkritumus paņemt līdzi, neatstāt dabas takās! Saliec vienā maisiņā un izmet pilsētas atkritumu konteinerā.

Vai Latvijas sabiedrība vēlas dzīvot videi draudzīgi?

Daudz strādāju ar jauniešiem, redzu, ka viņi zina daudz par videi draudzīgu dzīvesveidu. Arī "Instagram" *influenceri* arvien biežāk uzturā aicina mazāk lietot gaļu, iepirkties *secondhand*, mazināt patēriņniecību.

MEŽA EKOSISTĒMU PAKALPOJUMI

ATBALSTA

LAUJ ZEMEI UZTURĒT PAMATA
DŽIVĪBAS FORMAS

Nodrošina dzīvotnes
sugām, veic fotosintēzi,
atbalsta ūdens un vielu
apriti, noārda organiskās
vielas un veido augsni.

REGULĒJOŠIE

NOSAŅA KLIMATU UN DABAS
PARĀDĪBAS

Regulē gaisa kvalitāti,
ierobežo plūdus, augsnes
eroziju, vētru izplatību un
mazina dabas katastrofas.

KULTŪRAS

SNIEDZ IESPĒJAS ATPŪTĀI,
ZINĀŠANĀM UN RADOŠUMAM

Uzlabo veselību,
iedvesmo radošām
izpausmēm, nodrošina
tūrismu un vides izglītību.

APGĀDES

NODROŠINA ČILVĒKU AR PĀRTIKU,
SILTUMU, DROŠĪBU

Nodrošina koksni,
šķiedras, lopbarību,
biomasu enerģijas
ražošanai, ārstniecības
augus, sēnes, ogas,
ūdeni, zivis.